

Lovinescu Eugen

Limba și forma poeziilor lui Grigore Alexandrescu

În cele dinții ediții din 1832, 1838, 1842, 1847, întrebuițind cuvinte populare, Alexandrescu și-a scos materialul formal din avuția poporului. Până la această dată, avea dreptate Delavrancea să spună¹: “Alexandrescu s-a proptit curentului (latinist) și a învins, căci sosise mare și puternic, gânditor, adânc, minte limpede și simț drept. Opera sa e originală și românească.” De la 1847, curentul latinist îl cucerește și pe dînsul și nu numai că-și schimbă ortografia, ci, ca și Eliade, tipărindu-și vechile lui poezii, înlocuiește cuvintele ce nu i se par de origină latină cu vorbe latinești sau cu neologisme. Găsim așadar¹ în ediția

din 1847	la 1863
ceasul	ora
slavei	gloriei
veacuri	secoli
tînăr	june
vremile	timpii
duhul	spiritul
veacuri	secoli

și așa mai departe...

Sub raportul formei i s-a obiectat întotdeauna lui Grigore Alexandrescu insuficiența de expresie, deoarece multe dintre versurile lui sunt, în adevăr, defectuoase, avînd o silabă mai mult sau mai puțin, o asonantă în loc de rimă și, mai ales,, o continuă neidentitate a accentului tonic cu cel ritmic. Exemplele sunt atît de numeroase, incit se pot multiplica după voie:

Dar *adîncă* odihnă...
Se desfășur în ochii-mi...
Am căutat-o-n pustiuri...
Astă e adevărul...
Estē o slăbiciune...
Gidē am fost în viață...
Un *țaran* se duse...

Oricîte lipsuri ar avea prozodia lui Alexandrescu, oricît de stîngace și de prozaice i-ar fi pe alocurea versurile, nu trebuie, totuși, să uităm că de multe ori, și chiar în primele lui poezii, găsim și idei îmbrăcate într-o formă plastică și imagini fixate într-un vers definitiv. Pentru a-și arăta, de pildă, pierderea oricărei speranțe, poetul se exprimă în *Miezul nopței*:

Trecu ea precum trece un fulger pîntre nor:
S-a șters precum se șterge a vulturului urmă
Cînd spintecă văzduhul în falnecul lui zbor.

În *Prieteșugul*, dulceața glasului iubit e exprimată într-un vers lapidar:

La glasul său cel dulce ca noaptea care cade.

În *Adio. La Tîrgoviste* amintirile ce ne încolțesc sunt asemănate cu frunzele aduse de vijelii la tulpina ce le-a purtat:

Ca frunzele aduse de vijelii pornite
La vechea lor tulpină ce-odată le-a purtat.

Luna peste ruine e:

Ca un vis ce se strecoară într-un suflet pustiit.

Zădărnicia gloriei postume e redată prin:

Azi slava stă dasupra, și omul în pământ!

Legea psihologică a deprinderii ce nimicește puterea senzației e exprimată în patru versuri încâpătoare:

După suferiri multe inima se-mpietrește;
Lanțul ce-n veci ne-apasă uităm cât e de greu;
Răul se face fire, simțirea amorțește,
Și trăiesc în durere ca-n elementul meu.

Începutul *Umbrei lui Mircea. La Cozia* e măreț:

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către țărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirii în cadență îl izbesc.

Prin însăși natura genului lor, epistolele și, cu deosebire, fabulele îmbracă gîndirea poetului într-o haină mai slobodă, mai firească... *Toporul și pădurea* sau chiar și mai puțin cunoscuta *Ogarul și iepurele*², cu versuri ca:

Ogarul către el așa se adresează
Și-n limba lui strigă:
“- O, tu ce prezidezi senatul cel cîinesc,
Te rog să mă ascuți: eu vin să jeluiesc
De acest ticălos
Ce sufletul mi-a scos.
Căci vrînd a-l întîlni, pe deal sau pe cîmpii,
El fuge parc-ar fi gonit de vijelii;
Ș-apoi n-aleargă drept,
Cu el să poți da piept,
Ci merge tot cotiș
Și sare curmeziș:
C-un cuvînt, n-are pas, nici umblet creștinesc.
Dar ce să mai vorbesc,
Cînd chiar măria ta, d-o fi cum am aflat,
Ai fost adeseaori de dînsul înșelat?” etc.

sunt exemple de ușurința de versificație, de înmlădiere a ideii și, într-un cuvînt, de adaptare a formei la fond.

¹ B. Delavrancea, *Grigore Alexandrescu*, în *Revista nouă*, 1888, p. 174

² G. Bogdan-Duică, în *Convorbiri literare*, 1900, p. 752

(E. Lovinescu, *Grigore Alexandrescu, viața și opera lui*, în Id., *Opere III*, ed. M. Simionescu și Al. George, București, Minerva, 1984, pp. 61-64)